

MODERN İSTİBDAT REJİMLERİNİN DAYATMACI DİL POLİTİKALARI VE ALİ FUAD BAŞGİL

PATRONIZING LANGUAGE POLICIES OF MODERN AUTOOCRACY REGIMES
AND ALI FUAD BAŞGİL

ALÂATTİN KARACA*

ABSTRACT

Ali Fuad Başgil is a lawyer-intellectual who witnessed the First World War, the periods of Atatürk, İnönü, the Democratic Party and the 1960 coup d'état. He has lots of studies related to various topics such as law, political regimes, education, religion and secularism, state-citizen relations. Başgil, a member of the liberal-conservative view, strongly criticizes the repressive policies of İnönü in parallel with this view. In the period of İnönü, one of the issues he criticized is the patronizing, "fabricating" politics towards the Turkish language. Başgil expressed his ideas on this subject in 1945 with the articles he published in *Cumhuriyet* and *Vatan* newspapers. These texts were later collected in his book "Türkçe Meselesi". In this work, Başgil claims that the language should not be interfered with an imperative manner through law and politics; this kind of practices damages the language. In this article, how he looked at the "fabricating" movement at the İnönü period and why he opposed it will be discussed.

Keywords: Ali Fuad Başgil, Language, Turkish, The Period Of İnönü, Language-Power Relation

Öz

Ali Fuad Başgil, Birinci Dünya Savaşı, Atatürk, İnönü ve Demokrat Parti, 1960 Darbesi dönemlerine şahit olmuş bir hukukçu aydındır. Hukuk, siyasî rejimler, eğitim, din ve laiklik, devlet-vatandaş ilişkileri vb. konularda pek çok çalışması vardır. Temelde, liberal-muhafazakâr bir görüşe mensup olan Başgil, İnönü dönemindeki baskıcı politikaları da bu görüşüne paralel olarak şiddetle eleştirir. Onun eleştirdiği konulardan biri de, İnönü döneminde, Türkçeye yönelik, dayatmacı, uydurmacı politikalarıdır. Başgil, bu konudaki fikirlerini 1945 yılında, *Cumhuriyet* ve *Vatan* gazetelerinde yayımladığı yazılarla dile getirmiştir. Bu yazılar, daha sonra yazarın *Türkçe Meselesi* adlı eserinde toplanmıştır. Başgil, bu eserinde, dile kanun ve politika yoluyla, dayatmacı bir şekilde müdahale edilmeyeceğini, bu tür bir uygulamanın Türkçeyi bozacağını savunmuştur. Bu makalede, onun İnönü dönemindeki "uydurmacılık" hareketine nasıl baktığı ve niçin karşı çıktığı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ali Fuad Başgil, Dil, Türkçe, İnönü Dönemi, Dil-İktidar İlişkisi

* Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

Ali Fuad Başgil, bir dil âlimi değil! Esas itibarıyla hukukî ve siyasî ilimlerde araştırmalar yapmış bir ilim ve fikir adamı. Tabiatıyla yazdıkları da, hukuk, insan hak ve hürriyetleri, çeşitli siyasî meseleler, demokrasi, din, lâiklik, eğitim vb. konularla ilgilidir... Ama Türkçenin, yaşadığı devirde karşılaştığı meselelerle de yakından ilgilenmiş, 1930'lu yıllardan sonra, özellikle Millî Şef döneminde, hükûmetçe Türkçeye yapılan dışarıdan müdahalelere karşı, 1945 yılında *Cumhuriyet* ve *Vatan* gibi gazetelerde yazılar kaleme alarak fikirlerini dile getirmekten geri durmamıştır. Meseleye, bir dilci gibi, Türkçenin kuralları, tarihi, ekleri, kökleri veya cümle yapısı olarak bakmadı elbette. Demin söyledim, bir dilbilimci değildi çünkü...

Bu durumda, önce şu soruya cevap bulmak lâzım: Ali Fuad Başgil, bir dilbilimci olmamasına, bir hukuk profesörü olmasına rağmen Türkçe konusunda neden ısrarla yazılar yazdı? Bu meseleyi kendine niçin “dert” edindi? Ki yazıları, bir kitap olacak kadar hacimlidir ve *Türkçe Meselesi* adlı bir kitapta toplanmıştır... İkincisi, Başgil, dil meselesine nasıl bakıyordu? Bu sorulara cevap bulabilmek için, evvelâ onun siyaset ve hukuk konusundaki temel fikirlerini bilmek gerek. Çünkü kanaatimce Hoca, tüm meselelere olduğu gibi, dile de, insan hak ve hürriyetleri, devlet/insan, devlet-eğitim, devlet-ilim, devlet-sanat ilişkisine dair fikirleri doğrultusunda yaklaşıyordu... Nedir Hocanın bu konudaki temel görüşü? Kısaca belirtmek gerekirse; evvelâ Başgil, dayatmacı ve hak-hukuk tanımayan tüm otoriter yönetim biçimlerine karşı çıkar. Bu bağlamda, tek parti yönetimini ve İnönü döneminin dayatmacı politikalarını da şiddetle eleştirmiştir. Çünkü o, devlet-vatandaş ilişkisinin; “*Bir hâkim ve mahkûm münasebeti değil, fakat bir gaye ve vasıta münasebeti...*” (Başgil, *Vatan*, Kasım 1947). İçinde yürütülmesi gerektiğini düşünüyordu. Hoca'ya göre “*Liberal devlette, fert gaye, hükûmet ve temsil ettiği otorite ise bir vasıttan ibaretti...*” Nitekim Taha Akyol, 19 Nisan 1998 tarihli “Profesör Başgil'e Saygı” başlıklı yazısında, onun bu “muhafazakâr-liberal” siyasî tavrını şu cümlelerle özetlemiştir:

“*Başgil, günümüz dünyasına yön veren liberal değerleri, 1940'larda savunmuş, bugünlerimize, hatta yarınlarımıza ışık tutmuş bir hukuk bilgini ve düşünürüdür.*”

Recep Peker'in 'İnkılâp Dersleri'nde liberalizmin ve demokrasinin 'kötü' olduğu öğretilmiş kuşaklara seslenen Prof. Başgil, 1948 yılında Vatan gazetesinde tek parti rejiminin bir 'tek Meclis Mutlakiyeti' olduğunu yazmıştır.”

Akyol'un bu yazısında belirttiğine göre, Başgil, “devletçilik”in prensipleştirilerek millî hayatın her safhasına hâkim hâle getirilmesine karşıdır. Çünkü bu durum, ferdi ezer ve otoriter bir idarî sistemi doğurur. İşte Hoca, bu

temel görüşleri doğrultusunda bir hükûmetin, devletin güçlerini, aygıtlarını ve yetkilerini kullanarak, kendi amaçları doğrultusunda, din ve dil gibi milletin ortak değerlerine müdahale edemeyeceğini, dayatmacı ve buyurgan bir politika izlemeyeceğini savunmuştur. Meselâ bu minvalde İnönü döneminin dayatmacı eğitim, ilim ve sanat/edebiyat politikalarını; “Yirmi küsur seneden beri bizde maarif ve mektep siyaseti, tamamiyle otokratik esaslar üzerinden yürütülmüştür. Merkezleşen ve hareket noktasını iktidar şeflerinin indi görüşlerinde bulan ve böyle olduğu için, durmadan tezada düşen ve kaypak bir mektep siyaseti, Demokrasinin insan ve vatandaş terbiyesine, daima aykırı gitmiştir (Başgil, Demokrasi Yolunda, 1961, s.86.) sözleriyle şiddetle eleştirmiştir. Ona göre; “hayat ve cemiyete tek kitap, tek görüş ve üniformalı hakikat zaviyesinden bakan esir mektebin demokraside yeri yoktur (Başgil, “Demokrasi ve Mekteplerimiz”, Vatan, Ağustos 1949). Hâsılı Başgil’e göre mektepler ancak “hür müesseseler” olurlarsa, “hükmeden otoritenin kulu ve politikanın esiri” olmazlar, ilim de ancak “hür” ortamlarda neşv ü nema bulur... Nitekim bu fikrini; “... İlim kudret helvası gibi gökten inmez. Âlim ot gibi yerden bitmez. Âlim yetişmek için, manevi bir hava, iklim ve muhit ister. Herkesin bilmesi lâzımdır ki, emniyet, hürriyet ve adalet olmayan bir yerde, ilmin istediği hava, iklim ve muhit yoktur. (...) Bunlarsız da ilim hayatı doğmaz ve âlim yetişmez (Başgil, Türkçe Meselesi, 2012, s.41). cümleleriyle ifade etmiştir. Bütün bunlar, Başgil’in Edward Said’in gerçek “entelektüel” tanımına uygun bir ilim adamı tavrına sahip olduğunu gösteriyor... Herhâlde onun en bariz vasfı da bu sağlam “entelektüel” duruşudur. Hoca, işte bu entelektüel tavır ve hukuk anlayışı doğrultusunda İnönü dönemini “modern bir istibdat” olarak nitelemiş, şu sözleriyle otoriter, dayatmacı, ilme, eğitime, edebiyata, felsefeye müdahale eden politikaları sert bir şekilde eleştirmiştir:

“Modern istibdat evvela millet kesesinden bol bol ikram ettiği para ve mevki sayesinde etrafında birtakım çürük seciyeli menfaat düşkünü mahlûklar ve çeşit çeşit ücretli şakşakçılar toplamıştır. Bunların kimine âlim, kimine filozof, kimine tarihçi, dilci veya şair üniforması giydirerek, uydurma bir ilim, felsefe, tarih, dil ve edebiyat imal ettirmeye çalışmıştır. Bu kirli ve kiralık ellerin tahrif edip gülünç bir hale koyduğu hakikatleri de, -Tek devlet kitabı- diye icat ettiği en zalim inhisar usulüyle memleketin masum çocuklarına pervasızca okutturulmuştur. Saniyen modern istibdat, menfaatlerine destek olarak kullanmadığı dinlere ve din adamlarına, kendi taassup politikasına alet edemediği ilmi, felsefi ve siyasi kanaat sahibi mert insanlara karşı canavarca mücadeleye girmiş ve harp açmıştır (Başgil, Demokrasi Yolunda, 1961, s. 63).”

Bu satırlara göre modern istibdat yönetimleri, evvelâ kendilerine tâbi, onların dediklerini sorgulamadan yapacak bir “sözde aydın” zümresi yaratır.

Ardından bu zümreye “uydurma bir ilim, felsefe, tarih, dil ve edebiyat imal ettirmeye çalış[ır]...” İşte Başgil’in dil konusuna yaklaşımının temelinde bu “otoriter” ve “dayatmacı” anlayışa, bu “sözde aydın zümresi”ne başkaldırı yatar... Zaten gerek *Türkçe Meselesi*, gerekse *Hatıralar*’ında anlattığına göre, İnönü döneminde ve sonrasında, pek çok “dayatmacı” politikaya bizzat muhatap olmuştur.

İnönü döneminde dilde dayatmacı politikalar

Bu konuya girmeden önce, şunu belirtmek gerekiyor. Başgil’in Türkçeye dair yazıları bir “tepki”nin sonucudur. Peki, neye tepki göstermiştir? Yazılarından anlaşılıyor ki, bu tepki, İnönü döneminin Türkçeye ilgili dayatmacı hükümet politikalarına yöneliktir. O hâlde İnönü döneminin dil politikasını ve uygulamalarını kısaca hatırlamakta fayda var. Bu dönemde hükümetin dil politikası, kökeni Türkçe olmayan tüm kelime, kavram ve terimlerin dilimizden atılması, kullanılmaması ve yerine yeni kelime ve kavramların uydurulması üzerine bina edilmişti. İnönü hükümeti, birtakım genelgeler yayımlayarak, kanun gücüyle, Türkçeye dışarıdan müdahale ediyordu. Ali Fuad Başgil’in anlattığına göre, ilk şahit olduğu müdahale girişimi, 1938’in kışında oldu; “*Üniversite Rektörlüğü’nde, dil meselesini konuşmak üzere, fakültelerden çağırılan profesörlerden mürekkep bir toplantı yapıldı* (Başgil, *Türkçe Meselesi*, 2012, s.21-22).” Amaç, “*Üniversitenin dil inkılâbı için seferber edilmesi[ydi]* (Başgil, *Türkçe Meselesi*, s. 22)” Ardından 1941’in Ocak ayında Maarif Vekâleti’nden bir genelge gönderilerek, Fakültelerde ilmî terimlerin öztürkçeleştirilmesi için bir komisyon kurulması istendi. Mayıs’ta bir genelge daha gönderildi. Fakültelerden bu yoldaki çalışmalarının sonuçları isteniyordu. Ali Fuad Başgil, fakültesinde, hukuk dilindeki bu tasfiyeye ve uydurma terminolojiye ısrarla karşı çıktı. Yine Başgil’in belirttiğine göre, mektep ve liselerde, üniversite ve enstitülerde öğretme ve yetiştirme vazifesi almış olan memleket seçkinlerinin diline ve kalemine kelime ve tabir yasağı konulmuştu (Başgil, *Türkçe Meselesi*, s. 31). 1942’de Teşkilât-ı Esasiye Kanunu’nu öztürkçeye çevirmek üzere bir komisyon kuruldu, bu komisyonun hazırladığı metinler hocalara dağıtıldı (Başgil, *Türkçe Meselesi*, s. 60). Bu proje, aradan çok geçmeden Meclis’te “*pek kısa bir müzakereden sonra tenkitsiz ve itirazsız ‘eller orman gibi kalkarak’ kabul edildi* (Başgil, *Türkçe Meselesi*, s. 60). Teşkilât Kanunu’ndan sonra sıra ana kanunların dilini değiştirmeye geldi. Bu amaçla Maarif Vekâlet’inde bir öztürkçe bürosu kuruldu, aynı amaçla fakültelerde de büro açıldı. Amaç, okul kitaplarının dilini, kanun yoluyla

tümden değiştirmekti. Bu dayatmacı dil politikası, 1945'te Üniversite Rektörlüğü'nün Maarif Vekâleti'nden aldığı işaretle fakültelere, Üniversitede basılacak kitaplarda Vekâletçe kabul edilen terimlerin kullanılmasına dair bir genelge gönderilmesine kadar vardırdı... Hatta bir ara, Rektörlükte bir sansür heyeti kuruldu, hocaların kitapları basılmadan önce "terim" bakımından kontrol edildi...

İşte İnönü döneminin "dil politikası" özetle böyledir: Kanun yoluyla ve zorla, dile müdahale etmek, genelgeler göndererek, tüm eğitim kurumlarında eski terim ve tabirlerin kullanımını yasaklamak, onları kendi hazırladıkları "tek kitap"ları okumaya ve okutmaya, eğitimcileri ve bilim adamlarını uydurulan yeni terimleri kullanmaya zorlamak!

Bu dayatmacı politika, Başgil'in başta belirttiğim entelektüel tavrına, demokrasi ve hukuk anlayışına, liberal fikirlerine uymuyordu. O sebeple görev yaptığı eğitim kurumlarında; fakültelerde, özellikle hukuk dilinin değiştirilmesine, alışılmış, yüzyıllardır kullanılan hukuk terimlerinin atılarak, yerine uydurmalarının konulmasına, hem komisyonlarda hem yazılarında şiddetle karşı çıktı... Nitekim çeşitli yazılarında hükümetin dil politikalarını, dile yönelik müdahalelerini, Türkçeyi tahrip ettiği gerekçesiyle şöyle eleştirdi:

"İnönü dil meselesine sarıldı (...) atalar mirası dilimizi harap ve perişan bir hâle koydu. (...) İnönü'nün bu tahrip yolundaki maşası maalesef Hasan Âli Yücel oldu (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 53)." "...Türkçemiz tarihin hiçbir devrinde ve hiçbir diyarında rastlanmadık bir hükümet hatasının kurbanı olmaktadır (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 16). "... dilimiz bir zamandan beri, manası anlaşılmasın bir baskı politikasına âlet edilmektedir (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 79)."

Dil-iktidar ilişkisi

Başgil'in İnönü dönemindeki dil politikasına karşı çıkmasının şüphesiz çeşitli sebepleri vardı... Bunlardan en önemlisi, "*dile kanun yoluyla müdahale edilmesi*"dir. Çünkü ona göre, dile kanun yoluyla, dayatmacı politikalarla müdahale edilemez, dil bu usulle değiştirilemez... Şüphesiz bunda bir liberal, bir hukukçu tavrı öne çıkmaktadır. Nitekim bu konudaki görüşünü; "*Dil işi, bir hükümet ve politika işi ve bir kanun mevzuu değildir. Memleket teşri heyetinin tek taraflı bir görüşle ve hedefi belli olmayan bir politikanın sözcülüğünü yaparak, millet dilini değiştirmeye hakkı yoktur (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 35)."* "...parlamento her şey yapabilir (...) Fakat muhakkak ki, bir şey daha yapamaz: Millet dilini değiştiremez, memlekette konuşulmayan ve kelimeleri ancak resmî bir 'sözlük' yardımıyla anlaşılabilen bir dille kanun yazamaz (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 35-36)"; "*Resmî*

sıfat ve iktidar sahibi şahsiyetlerin, bu sıfatla ve hükûmet kuvvetlerine dayanarak millî dile yani kelimesi, tâbiri, ifade ve edası ile bugün yaşayan ve konuşulan Türkçeye el uzatmasını doğru bulmuyor[uz]... (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 81)." gibi cümlelerle açıkça dile getirmiştir. Dolayısıyla o, yasama gücüyle, çeşitli devlet aygıtlarını, eğitim kurumlarını, kullanarak ve hatta Dil Kurumu aracılığıyla, milletin dili üzerinde, buyurgan bir tavırla yapılacak her türlü müdahaleye karşıdır. Bu fikrini de; *"Dil islâhatçılığı yolundaki hükümet teşebbüslerine sözde ilmî bir renk verme gayretiyle işleyen 'Türk Dil Kurumu'nun bu gayretinin memleket için hayırlı ve faydalı olmadığına kanaat"* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 88)" cümlesiyle belirtir. Çünkü Başgil, Türk Dil Kurumu'nun da *"tamamı ile otoritenin eli altında"*, *"politikanın emrine ve işaretiyle bağlı"* olarak çalıştığı kanaatinde. Buradan şunu çıkarabiliriz; Hoca, iktidarla kültür arasında bir mesafe koymakta, din, ilim, dil ve sanat gibi alanların sivil ve ferdî/vicdanî alanlar olduğunu; hatta kolektif bir yönünün bulunduğunu, bu bakımdan iktidarların, söz konusu "sivil ve vicdanî" alanlara müdahalesinin doğru olmadığını savunmaktadır. Dolayısıyla Başgil'in dil/ iktidar münasebetinde "sivil" tarafta yer aldığını, devletin bu alanlara müdahalesini doğru bulmadığını, devletin ideolojik aygıtlar aracılığıyla kültür ve sanat dayatamayacağı görüşünde olduğunu belirlemek gerekiyor... Şüphesiz bu tavrın arkasında, Hoca'nın, yazının başında belirttiğimiz devlet-vatandaş münasebeti hakkındaki; *"Bir hâkim ve mahkûm münasebeti değil, fakat bir gaye ve vasıta münasebeti..."* (Başgil, Vatan, 1947)." diye özetlenebilecek temel görüşü vardır.

Dilin tabî seyir ve tekâmülü

Bu noktada, akla hemen şu soru geliyor: Başgil, dile neden bir kanun mevzuu olarak bakmaz? Devlet ve iktidarın bu konuya müdahil olmasını niçin uygun görmez? Bunun da çeşitli sebepleri var... Evvelâ, diller, *"kendi yapısının mantığına ve kanununa göre, tekâmülünü yap[ar], yenileşip zenginleş[irler]..."* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 23)." *"asırlar içinde ve nesillerin hâfızasında dövüle yoğrula yerleş[irler]..."* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 62)" kısaca, tabî ve tarihsel bir süreç içinde değişip gelişirler. Bu itibarla tabî ve tarihî mecrasında gelişimini sürdürmeli, Başgil'in deyişiyle "serbest dil piyasası"nda (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 26.) ölçülüp tartılmalıdır. Akdi takdirde, *"hükümet zoru, kanun yasağı ve sansür satırıyla dil budayıp geliştirmek, gebeyi tekme ile doğurtmak"* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 39) olur. İkincisi, dil, milletin malıdır; *"içtimai ve millî bir müessesesidir"* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 45)" ona herhangi bir

otorite, bir hükûmet istediği gibi tasarruf edemez. Başgil, bu görüşten yola çıkarak, bir dilcinin/ gramercinin dahi, dil icat edemeyeceğini; “*Ruhiyatçı ruh, tarihçi tarih icat eder mi? (...) Hesapçı adet, hendesece şekil icat etmediği gibi; dilci de dil icat edemez* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 28)” sözleriyle savunur...

Kelimelerin kanı yok

Başgil dâhil, Celal Nuri İleri, Babanzade Ahmet Naim, Cemil Meriç vb. pek çok aydın, dile bir “ırk” mesabesinden bakmaz; daha doğrusu, dildeki kelimelerin “kök”lerini esas almaz... Çünkü onlara göre, milletler birbirlerinden kelime ve terim alabilirler ve zaman içinde bu kelime ve terimleri “temellük” edip “millî dil” e dönüştürürler... Bu itibarla onlar, kelimeleri “kök”lerine göre tasnif eden “ırkçı” bir “tasfiye” anlayışına şiddetle karşı çıkarlar. Başgil de benzer düşüncelere sahiptir. Bu sebeple; “*Türkçeyi son senelerde saplandığı ırkçılık çoracağından kurtarmak ve dilin bünyesine girip yerleşmiş olan kelimeleri, asıllarına bakmadan, Türkçeye kabul etmek...* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 89)” taraftarıdır.

Uydurmacılığın zararlı sonuçları

Dilde zorlamanın, kullanılan kelime ve tabirlerinin yerine yenilerinin kullanılmasını istemenin, Başgil’e göre zararlı birtakım sonuçları olmuştur, olur... İlkin, bozulan dille birlikte “*ilim ve fikir hayatı da yıkılmıştır*” (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 45.) “çünkü *ilmin ifade vasıtası, lisandır* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 46.)” Nitekim Cemil Meriç de *Bu Ülke* adlı eserinde; “*Tefekkür vuzuhla başlar* (Meriç, *Bu Ülke*, 2017, s. 53.)” der. *Kelimelerle, kavramlarla, terimlerle, hâsılı dille düşünür insan. Dil vazih olmaz ise idrak bulanır. Bulanık bir idrakten vazih ve doğru bir fikir ve ilim hâsıl olmaz! Dolayısıyla, dil bozulur, yerine zorla yeni bir dil ihdas edilirse, genç nesil, mazideki bilgi birikimini anlayamaz, bilgi ve tecrübelerden faydalanamaz ve neticede bilgi ve tecrübenin nakli, gelişmesi mümkün olmaz* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 80). İkincisi halk, dil bağlamında “millî dilciler” ve “uydurmacılar” diye ikiye bölünmüştür; hatta dilde “devlet dairelerinin dili” ve halkın dili” diye bir ikilik vücuda gelmiştir (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 52). Sonuçta; “*Gençler, Üniversitede hocalarının, hocalar gençlerin, evde ana babaları çocuklarının dilini anlamaz olmuşlardır* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 45).” “*Bu ise, “millet birliği”nin parçalanmasına yol açar* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 62).”

Sonuç

Hâsılı, Başgil, İnönü döneminde başlayan “uydurmacılık” politikasına; halkın yıllardır kullandığı kelime ve tabirlerin atılıp, yerine yenilerinin konulmasına; üstelik bunun politik bir dayatma ile yapılmasına kuvvetle karşı çıkmıştır. Çünkü dil hafızadır, bilgi ve birikimin taşıyıcı vasıtasıdır, bizatihi fikrin ve bilginin işaretidir... Bilgi ve fikrin işaretlerini değiştirmek, hafızanın silinmesine, geçmişten gelen bilgi ve birikimin kaybolmasına, anlaşılmasına yol açar; daha kötüsü, bir kültürün yok olmasına sebep olur. İşte bu sebeple, Babanzade Ahmet Naim, Cemil Meriç gibi aydınlar, kendi kültürümüzde var olan, yüzyıllardır kullanılan, bizim için bir mana ifade eden, kelime ve terimlerin değiştirilmesine, uydurmacılığa asla taraftar olmamışlardır. Ali Fuad Başgil, dil konusundaki bu hassasiyetiyle, Babanzade ve Cemil Meriç’le aynı çizgidedir...

Peki, sonuçta Başgil, “eski” ve “ağdalı” anlaşılmayan bir dili koruma ve kullanma taraftarı mıydı, uydurmacılığa karşı çıkarken bunu mu amaçlıyordu? Hayır! O, bunu da istemez. Fikrini; “*Hayır okuyucum! Bugün bir Evliya Çelebi edasıyla konuşalım ve bir ‘Hümayunname’, bir ‘Ahlâk-ı Alâî’ Türkçesiyle yazalım da çoluğa çocuğa güliünç olalım diyen yoktur* (Başgil, Türkçe Meselesi, s. 38)” sözleriyle ifade eder. Onun asıl endişesi, dille beraber “millî kültür”ün yıkılması, hafızanın silinmesi, tarihten kopulması, nesiller arasında anlaşma ve bilgi akışının kesilmesi idi... Nitekim Cemil Meriç de aynı endişeyi; “*Uydurma dil, tarihten kaçanların* (Meriç, Bu Ülke, 2017, s. 86.)” dilidir sözüyle veciz bir şekilde ifade etmiştir. Başgil, bu çerçevede, bir de dile antidemokratik, otoriter bir tavırla müdahale edilmesini eleştirdi. Bu sebeple hukuk diline yapılan müdahalelere asla razı olmadı. Çünkü biliyordu ki, hukuk diline yapılan müdahale, bizatihi hukuka yapılan müdahale idi! Hukuk da sonuçta bir kültürün ve o kültürün taşıyıcısı/işareti olan dilin ürünüydü, işaretler silinirse hukuk da, kanun da, hukuku oluşturan kültür de, birikim de kaybolurdu...

Kaynakça

- BAŞGİL, A.F. (1961) Demokrasi Yolunda, İstanbul.
 BAŞGİL A. F. (1947) Vatan Gazetesi, 28 Kasım
 BAŞGİL, A.F. (1949) “Demokrasi ve Mekteplerimiz”, Vatan Gazetesi, 7 Ağustos.
 BAŞGİL, A.F. (2012) Türkçe Meselesi, Yağmur Yayınları, İstanbul.
 MERİÇ, C. (2017) Bu Ülke, İletişim Yayınları, İstanbul.